

Орлов Микола Михайлович

Національна академія Національної гвардії України

**КЛАСТЕР ОBOB'ЯЗKOBИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ФАХІВЦІВ
З УПРАВЛІННЯ СИЛАМИ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ:
НА ПРИКЛАДІ БОЙОВОЇ ОБСЛУГИ БЕЗПЛОТНОГО
АВІАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ**

У праці подано теоретичний і практично-прикладний матеріал щодо кластеру обов'язкових компетенцій фахівців з управління силами охорони правопорядку: на прикладі бойової обслуги безпілотного авіаційного комплексу (БпАК). Дано визначення кластеру компетенцій як набір певних компетенцій, які між собою взаємопов'язані. У певній мірі розглянута проблема обґрунтування моделі компетенцій бойової обслуги БпАК на сучасному розвитку озброєння і військової техніки (ОВТ) в Україні, яка набуває особливої актуальності, і пов'язана не лише з розробленням нових зразків безпілотних літальних апаратів (БПЛА), а і підготовкою високо підготовлених фахівців з управління такими апаратами. На думку автора, для окремого члену бойової обслуги можна запропонувати такі професійні компетенції як: знання, досвід і характеристики поведінки. Для бойової обслуги у цілому: когнітивні (знання і розуміння), функціональні (навички і особливі вміння, які формують колектив односторонців), особисті (мотивація і ситуативна поведінка).

Ключові слова: кластер, компетенції, фахівець з управління, сили охорони правопорядку, бойова обслуга, безпілотний авіаційний комплекс.

Проблема, її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Професійна компетентність є, з однієї сторони, інтегральним критерієм якості професійного навчання та професійної діяльності фахівців з управління, а з іншої – вони повинні вміти ефективно та творчо вирішувати професійні проблеми, а також бути готовими приймати управлінські рішення до адаптації в нових умовах виконання визначених завдань.

Аналіз публікацій (виділення невирішених проблем). Питаннями компетенцій фахівців з управління займалися такі вчені як: О. Оболенський, В. Сороко [1; 2]; А. Вишневський, О. Хмельницька [3]; О. Нікушин [4]. Разом з тим, автору статті невідомі праці щодо кластерів обов'язкових компетенцій фахівців з управління сил охорони

правопорядку: на прикладі бойової обслуги безпілотного авіаційного комплексу.

Виклад основного матеріалу, обґрунтування результатів дослідження. Як відомо, компетентність – сукупність компетенцій. Під компетенцією в самому загальному вигляді будемо розуміти особисту здібність особи (фахівця) вирішувати певні завдання в межах своїх функціональних обов’язків [5].

Усі компетенції фахівця можна розглядати як професійні та особисті. Професійні компетенції – це сукупність знань, вмінь, навичок, які безпосередньо характеризують фахівця у відповідній професійній сфері. Особисті компетенції – це якості, які характеризують фахівця як особистість, а саме: ділові, психологічні, морально-патріотичні, характеристика здоров’я, фізичної підготовки, культурного розвитку та ін., які необхідні для виконання певних функціональних обов’язків за будь-яких умов обстановки.

Отже, можна вести розмову про кластер компетенцій. Кластер компетенцій – це набір певних компетенцій, які між собою взаємопов’язані, як подано на рисунку 1.

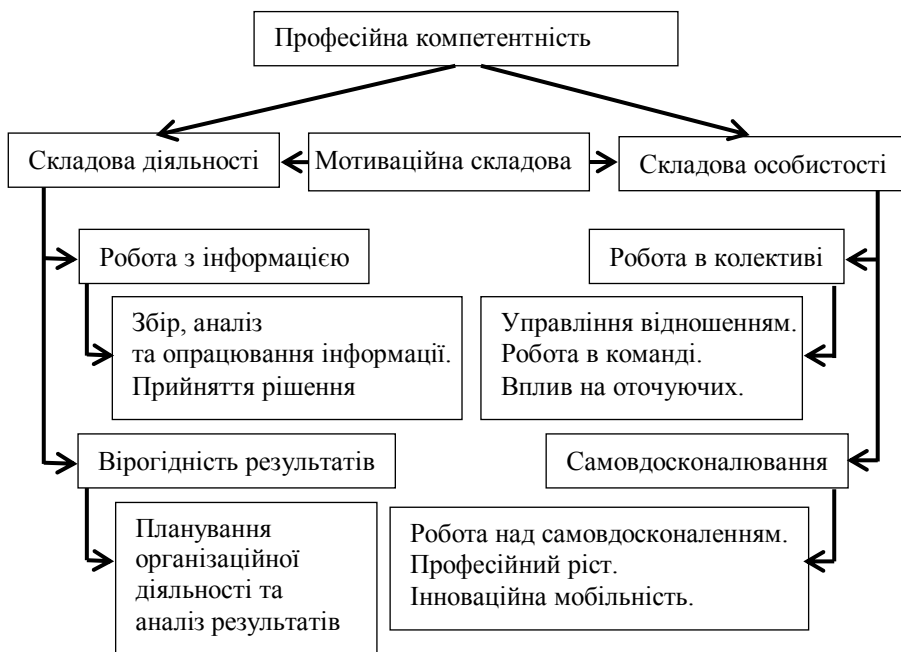

Рисунок 1. Кластери професійних компетенцій фахівця.

Збірник наукових статей

Фахівець вирішує професійні завдання з використанням відомих засобів та методів інформатики, які забезпечують: здійснювати інформаційну діяльність по збору, аналізу, опрацювання та збереження інформації; організувати інформаційну взаємодію між фахівцями організації; проводити необхідні розрахунки для прийняття рішень.

Фахівець-управлінець, який навчає підлеглих, використовує: нові форми представлення знань для тих, кого навчають; комп'ютерне моделювання; засоби автоматизації збирання, оброблення, опрацювання та відображення інформації.

Кластер компетенцій роботи з інформацією поданий в таблиці 1.

Таблиця 1. Кластер компетенцій роботи з інформацією.

Компетенції (за рівнями)	Нормативний рівень	Спосіб здобуття інформації
Збирання інформації	Збирає необхідну інформацію, опрацьовує, зберігає для оперативного прийняття рішення	Самоаналіз, спостереження та групування за певними ознаками
Аналіз можливих помилок	Встановлюється рівень процедури аналізу помилок: визначення меж повноважень; задання меж прийняття рішення	Адміністрування колег та керівників. Проведення бесід
Перетворення інформації до зручності використання	Визначення рамок та обсягу необхідної інформації; оцінювання її направленість; визначення можливих джерел інформації	Робочі матеріали фахівця або організації

Кластер компетенцій при роботі з людьми (начальниками або підлеглими) подано в таблиці 2.

За останній час велика увага не лише в Україні приділяється підготовці управлінців бойової обслуги безпілотних авіаційних комплексів (БпАК). Нижче подані обґрунтовані автором моделі компетенцій таких екіпажів, які дозволяють сформувати кластер компетенцій.

Таблиця 2. Кластер компетенцій при роботі з людьми (особовим складом).

Компетенції	Нормативний рівень	Спосіб здобуття інформації
Управління власним відношенням до справи	Відповідність особистого стилю поведінки до розвитку відносин з колегами (фахівцями) колективу	Самоаналіз, зауваження колег або керівника, бесіди з тим, хто атестується
Робота в колективі	Вносить вклад до загального колективного. Ділиться досвідом та інформацією з колегами. Відповідає вимогам колективної ролі	Групові консультації, тестування дій в складних умовах
Професійні (специфічні), які визначають певний фах	Створює власний імідж фахівця. Проявляє власну участь в житті колективу. Враховує вимоги командира (начальника)	Самоаналіз, думки колег та командира (начальника), бесіди з тим, хто атестується

Кластер компетенцій особистого самовдосконалення управлінця подано в таблиці 3.

Проблема обґрунтування моделі компетенцій бойової обслуги БпАК на сучасному розвитку озброєння і військової техніки (ОВТ) в Україні набуває особливої актуальності, яка пов'язана не лише з розробленням нових зразків безпілотних літальних апаратів (БПЛА), а і підготовкою високо підготовлених фахівців з управління такими апаратами.

Ефективна модель компетенцій бойової обслуги БПЛА повинна відповідати певним вимогам: має бути не складною та легкою для розуміння тих, хто її використовує; мати доволі просту структуру і описуватися зрозумілою мовою; бути актуальною для будь-яких екіпажів (бойової обслуги) безпілотних літальних апаратів; враховувати можливі зміни в характеристиках БПЛА та тактиці їх застосування; мати індикатори поведінки членів екіпажу за будь-яких умов обстановки, які б не перетиналися.

Розроблення моделі бойової обслуги БПЛА розпочинається з підготовки фахівців екіпажу. Підготовка таких фахівців розпочинається з відбору кандидатів, в основу якого покладено попередження некомпетентності в процесі виконання посадових обов'язків за різних причин і здатність кандидата досягти такого рівня компетенцій у сфері управління, які б забезпечили безпеку польотів БПЛА за будь-яких умов наземно-повітряної обстановки.

Таблиця 3. Кластер компетенцій особистого самовдосконалення управління.

Компетенції	Нормативний рівень	Спосіб здобуття інформації
Самодіагностика	Виявляє проблеми власного самовдосконалення. Співвідносить здобутки та недоліки власної діяльності. Знаходить і використовує із власного досвіду раціональне	Тестування. Аналіз діагностичних даних
Професійний ріст	Ставить реальну мету, планує та організує процес власного самовдосконалення, розвиває навички самовдосконалення	Тестування, дані аналізу результатів самовдосконалення, побудова діаграм за результатами тестування
Інноваційна мобільність	Підтримує незалежні думки, докази, ствердження. Застосовує проектні методи	Експертиза, аналіз ситуації (ситуацій), бесіда, аналіз навчальних проектів з підготовки фахівців організації

Прийняття рішення про необхідність обґрунтування моделі компетенцій бойової обслуги БПЛА пов'язана з недоліками практичної роботи таких екіпажів в умовах бойових дій. Наявність такої моделі дозволить створити сучасну систему управління підготовкою необхідних фахівців, планувати їх підбір, навчання та створення певного резерву.

Компетенції – це особисті якості і здібності, а також професійні навички, необхідні члену бойової обслуги БПЛА для успішного виконання своїх посадових обов'язків.

Модель компетенцій – це повний набір компетенцій і індикаторів поведінки, необхідних для успішного виконання члену бойової обслуги БПЛА його функцій, проявлених у відповідних ситуаціях при управлінні літальним апаратом (ЛА) в межах визначеного льотного завдання з урахуванням виділених ресурсів. В межах наукової роботи розглядаються людські, часові, льотно-технічні та матеріальні ресурси.

Набір компетенцій, на основі якого будується модель компетенцій для організаційної структури бойової обслуги БПЛА, є унікальною, виходячи з особливостей застосування зазначених ЛА та дій фахівців з управління ними.

Як зазначено у праці [2, с. 55], сучасна теорія і практика моделювання компетенцій дозволяє виділити декілька підходів:

1. Американський (поведінчеський). За цього підходу дослідження компетенцій здійснюється через вивчення індивідуальних характеристик і особистих особливостей людини, які проявляються через поведінку. Такі компетенції оцінюються як функціональні, оскільки спрямовані на виконання певних робочих завдань.

2. Британський (функціональний) підхід побудови моделі компетенцій дозволяє визначити взаємний зв'язок між різними їх наборами, в контексті вимог, які пред'являються до посадової особи, виходячи з завдань, які вона вирішує. В таких моделях за основу беруться рекомендації щодо структури компетенцій, а саме: когнітивні (знання і розуміння), функціональні (навички і особливі вміння), особисті (мотивація і ситуативна поведінка), етичні (цінності), метакомпетенції (здатність справлятися у складних ситуаціях).

3. Французький (цілісний) підхід розроблення моделі компетенцій, на думку Д. Каселя і А. Дитріха, має три елементи: знання, досвід і характеристики поведінки.

4. Німецький (цілісний) підхід розроблення моделі компетенцій ґрунтується на визначених ключових знаннях і включає три кластери компетенцій: професійно-технічні, особисті і соціальні.

На думку автора, для окремого члену бойової обслуги можна запропонувати такі професійні компетенції як: знання, досвід і характеристики поведінки. Для бойової обслуги у цілому: когнітивні (знання і розуміння), функціональні (навички і особливі вміння, які формують колектив однодумців), особисті (мотивація і ситуативна поведінка). Такі компетенції дозволяють формувати метакомпетенції (здатність справлятися у складних ситуаціях).

Складові отримання вихідних даних для моделювання компетенцій подано на рисунку 2.

Отримання таких даних починається з аналізу характеристик людських ресурсів кандидатів на певні посади екіпажу:

1. Фізико-біологічні можливості особи опанувати майбутній фах. Висновки щодо зазначених можливостей надають відповідні медичні заклади України.

2. Рівень загальної підготовки з математики, фізики тощо. Кандидат на будь-яку посаду бойової обслуги БПЛА повинен знати: з математики за програмою випускника школи; з фізики, як за програмою випускника школи, так і за спеціальним курсом

Збірник наукових статей

(поступовий і коловий рух тіла; швидкість руху і його показники; прискорення; правила складання швидкостей; закони Ньютона; основи аеростатики та аеродинаміки; фізика атмосфери).

3. Знання основ психології (військової психології) для здійснення ефективної взаємодії бойової обслуги БПЛА з диспетчером в зоні польотів цивільної авіації, з керівником польотів військової авіації, з органами військового управління в зоні бойових дій. Кандидат на посаду члену обслуги БПЛА (штурман – керівник екіпажу, оператор системи, інженер системи) повинен знати: а) погляди вітчизняних вчених на психіку людини; б) внесок видатних полководців у військовій психології.

Рисунок 2. Складові отримання вихідних даних для моделювання здобуття компетенцій бойової обслуги безпілотної літального апарату.

Із загальної маси характеристик людських ресурсів кожного члену виділяють окремо інтегральні характеристики для обслуги у цілому. Такими характеристиками, які підтверджують сумарний людський потенціал майбутнього екіпажу, можуть бути: знання зон польотів авіації з метою організації польоту БПЛА поза визначених зон; вміння аналізувати стан повітряної та наземної обстановки за даними завдання на забезпечення застосування БПЛА і повітряної та наземної розвідки; знання послідовності прийняття рішення на виконання завдання щодо застосування БПЛА в інтересах завдань наземних суб'єктів взаємодії.

В процесі підготовки посадових осіб і обслуги у цілому синхронно «працюють» навчальний заклад і кожна особа самостійно. Так, на думку автора праці, навчальний заклад дає знання, вміння та навички з таких питань: система управління літальними апаратами в Україні; система автоматизованого управління польотами літальних апаратів; конструкція літальних апаратів; літаководження; основи радіотехніки; повітряне фотографування.

Посадова особа: авіаційна метеорологія; авіаційна астрономія; авіаційна картографія.

При визначенні людського ресурсу окремого члену та бойової обслуги у цілому слід дотримуватися такої послідовності: за отриманими, як правило, незв'язаними характеристиками окремого члену та бойової обслуги у цілому та їх дій, що складає загальне змістове поле, здійснюється їх групування за окремими складовими, що представляють собою окремі змістові поля; надання назви та здійснення перегрупування першопочаткових компетенцій; взаємне узгодження визначених компетенцій і націй основі формуються необхідні інтегральні компетенції; формування банку окремо компетенцій для посадової особи і окрему для екіпажу, які можна використати в моделі, що розробляється.

Така модель вміщує повний набір компетенцій і індикаторів поведінки, необхідних для успішного виконання члену бойової обслуги БПЛА його функцій, проявлених у відповідних ситуаціях при управлінні літальним апаратом в межах визначеного льотного завдання з урахуванням виділених ресурсів.

Висновки. Таким чином, подані матеріали і особисті думки автора праці щодо кластеру обов'язкових компетенцій фахівців з управління сил охорони правопорядку: на прикладі бойової обслуги безпілотної авіаційного комплексу можуть бути використанні як в навчальному процесі, так і на практиці відповідних силових відомств СОПр.

Література

1. Оболенський О. Професіоналізація державної служби та служби в органах місцевого самоврядування. [Текст] / О. Оболенський, В. Сороко. // Вісн. держ. служби України. – 2005. – № 1. – С. 20-27.
2. Сороко В. Побудова механізму оцінки ділових і професійних якостей державних службовців. [Текст] / В. Сороко // Вісн. держ. служби України. – 2003. – № 1. – С. 65-75.
3. Вишневський А. Застосування моделі та профілів компетентності для управління персоналом в системі державної служби. [Текст] / А. Вишневський, О. Хмельницька // Вісн. держ. служби України. – 2004. – № 4. – С. 39-44.
4. Нікушин О. Управлінець – це професія [Електронний ресурс] / О. Нікушин. – Режим доступу : <http://fp.com.ua/articles/upravlinets-tse-profesiya/>.
5. Орлов М. М. Державницьке бачення щодо удосконалення компетенцій управлінців сил охорони правопорядку України / М. М. Орлов // Научные труды SWorld.2017. – Вип. № 49. – Т. 2. – С. 18-26.

Николай Орлов. Кластер обязательных компетенций специалистов по управлению силами охраны правопорядка: на примере боевой obsługi беспилотного авиационного комплекса.

В труде подан теоретический и практически-прикладной материал относительно кластера обязательных компетенций специалистов по управлению силами охраны правопорядка: на примере боевой obsługi беспилотного авиационного комплекса (БпАК). Дано определение кластеру компетенций как набор определенных компетенций, которые между собой взаимосвязаны. В определенной мере рассмотрена проблема обоснования модели компетенций боевой obsługi БпАК на современном развитии вооружения и военной техники (ОВТ) в Украине, которая приобретает особую актуальность, и связана не только с новыми образцами беспилотных летательных аппаратов (БПЛА), но и подготовкой высоко подготовленных специалистов по управлению таким аппаратом. По мнению автора, для отдельного члена боевой obsługi можно предложить такие профессиональные компетенции, как: знание, опыт и характеристики поведения. Для боевой obsługi в целом: когнитивные (знание и понимание), функциональные (навыки и особые умения, которые формируют коллектив единомышленников), личностные (мотивация и ситуативное поведение).

Ключевые слова: кластер, компетенции, специалист по управлению, силы охраны правопорядка, боевая обслуга, беспилотный авиационный комплекс.

Nicolai Orlov. Cluster of obligatory competenses of specialists on the management of guard of law and order forces: on the example of battle crew of pilotless aviation complex.

In labor theoretical and practically-applied material is given in relation to the cluster of obligatory competenses of specialists on the management of guard of law and order forces: on the example of battle crew of pilotless aviation complex. Determination to the cluster of competenses as set of certain competenses that inter se is given. In a certain measure the considered problem of ground of model of competenses of battle crew of pilotless aviation complex is on modern development of armament and military technique in Ukraine, that acquires the special actuality, and related not only to development of new standards of pilotless aircrafts pilotless aviation complex but also by preparation of the highly prepared specialists on leader by such vehicles. In opinion of author for separate to the member of battle crew it is possible to offer such professional competenses as: knowledge, experience and descriptions of behavior. For battle crew on the whole: knowledge and understanding, functional (skills and pecial abilities that form the collective of like-minded persons), personal (motivation and situation behavior).

Keywords: cluster, competenses, specialist on a management, forces of guard of law and order, battle crew, pilotless aviation complex.

Стаття надійшла до редакційної колегії 06.05.2018

Прийнято до друку 07.05.2018

Інформація про автора:

Орлов Микола Михайлович – доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри оперативного мистецтва, Національна академія Національної гвардії України.